

Is de Wet van Leibniz van Leibniz?

In menig betoog komt de zinsnede voor “Op grond van de Wet van Leibniz zien we”. Wat deze wet inhoudt wordt vaak weggelaten, omdat verondersteld wordt dat een lezer of toehoorder met een basiskennis aan filosofie deze wet wel kent. In verschillende publicaties kom je echter wezenlijk verschillende versies van de Wet van Leibniz tegen. In dit essay geef ik een korte karakterisering van deze versies aan de hand van enkele citaten. Vervolgens ga ik in op wat Leibniz zelf zegt om te kijken of er een versie is die met recht de Wet van Leibniz mag heten.

Hoe luidt de Wet van Leibniz?

Tarski zegt in zijn *Introduction to Logic* [geciteerd in Feldman, 1970, p. 510]:

Among the logical laws concerning the concept of identity the most fundamental is the following:

$x = y$ if, and only if, x has every property which y has, and y has every property which x has.

This law was first stated by Leibniz (although in somewhat different terms) and hence may be called Leibniz' Law.

Kenny [2000, p. 229] vat de Wet van Leibniz beperkter op dan Tarski: “If whatever is true of A is true of B , and vice versa, then $A = B$. This account of identity, known as Leibniz's law [...] has been taken by most subsequent philosophers as the basis of their discussions of identity.”

David Wiggins [2001, p. 4] bekijkt de zaak precies vanuit de andere richting: “[...] Leibniz's Law (registered in the claim that, if x is the same as y , then whatever is true of x is true of y and whatever is true of y is true of x) [...]”

Door Wiggins wordt de Wet van Leibniz dus geformuleerd als het principe van de Identiteit van Ononderscheidbaren, door Kenny als het principe van de Ononderscheidbaarheid van Identieken en door Tarski als de combinatie van beide principes. Knap verwarrend dus.

In logische notatie zien de principes er als volgt uit:

Ononderscheidbaarheid van Identieken (OI): $(x) (y) (x = y \rightarrow (F) (Fx \leftrightarrow Fy))$ ¹
Identiteit van Ononderscheidbaren (IO): $(x) (y) (x = y \leftarrow (F) (Fx \leftrightarrow Fy))$ ²

De verwarring is zelfs nog groter, omdat we in feite hier niet met twee principes te maken hebben, maar met twee *klassen* van principes. Afhankelijk van wat je toelaat als entiteiten x en y en als eigenschappen F krijg je namelijk verschillende versies. Mag je bijvoorbeeld voor x en y alleen maar objecten nemen of ook eigenschappen of concepten? De versies kunnen variëren van compleet triviaal tot uiterst dubieus.

¹ In woorden: Voor alle x en y geldt: als x identiek is aan y dan hebben x en y precies dezelfde eigenschappen.

² In woorden: Voor alle x en y geldt: als x en y precies dezelfde eigenschappen hebben, dan is x identiek aan y .

Een bekend probleem met een ongelimiteerde versie van het principe OI is substitutie in intensionele contexten. Bijvoorbeeld: Mo gelooft dat David Copperfield een vliegtuig kan laten verdwijnen, maar niet dat David Kotkin dat kan. Mo weet namelijk niet dat David Copperfield dezelfde persoon is als David Kotkin.

R.C. Sleigh [1995, p. 391] noemt voor het principe van IO onder andere de triviaal ware versie die je krijgt als je voor F als eigenschap toelaat ' $= y$ '. Uiteraard heeft y zelf deze eigenschap, maar als x elke eigenschap heeft die y heeft, dan geldt dus $x = y$. Een sterke metafysische versie van IO die Sleigh noemt is die waarin F beperkt wordt tot alle intrinsieke, niet-relatieve eigenschappen.

Wat zegt Leibniz zelf?

Ik beperk mij hier tot wat enkele secundaire bronnen zeggen over wat Leibniz beweerd zou hebben met betrekking tot identiteit en onderscheidbaarheid.

In zijn artikel *Leibniz and "Leibniz' Law"* onderzoekt Feldman of Leibniz ooit de wet zoals Tarski die opvatte, gesteld heeft. Zijn conclusie is [Feldman, 1970, p. 522]:

In conclusion, I must say that I can find little to support the view that Leibniz stated the most fundamental logical law concerning the concept of identity. At best, he said things which imply a restricted version of that law.

Feldman heeft het hier over de combinatie van de principes OI en IO. Het principe van de Identiteit van Ononderscheidbaren komt volgens hem wel frequent voor bij Leibniz. Onder andere in de *Discourse on Methaphysics* zegt Leibniz [geciteerd in Feldman, 1970, p. 511]: "[...] it is not true that two substances may be exactly alike and differ only numerically, *solo numero* [...]". Deze opvatting van Leibniz lijkt ook een direct gevolg van zijn principe van de toereikende grond.

Wiggins [2001] komt ook met enkele citaten van Leibniz betreffende het principe van de Identiteit van Ononderscheidbaren. Het eerste komt uit de Correspondentie van Leibniz met Samuel Clarke [geciteerd in Wiggins, 2001, p. 62]: "There is no such thing as two individuals indiscernible from each other." Uit de *Fragmente zur Logik* van Leibniz komt het volgende citaat [Wiggins, 2001, p. 62]:

I have said that it is not possible for there to be two particulars that are similar in all respects – for example two eggs – for it is necessary that some things can be said about one of them that cannot be said about the other, else they could be substituted for one another and there would be no reason why they were not called one and the same.

Zoals Wiggins opmerkt [Wiggins, 2001, p. 62] beschermt Leibniz het IO principe hier tegen trivialiteit door voor de eigenschappen F in $(F)(Fx \leftrightarrow Fy)$ plaats-, tijd- en '='-predicaten uit te sluiten.

Tot slotte, wat zegt Leibniz over de Ononderscheidbaarheid van Identieken? In [Wiggins, 2001, p. 27] staat in een voetnoot het volgende:

The Indiscernibility of Identicals was familiar to Aristotle (see *De Sophisticis Elenchis* 179^{a37}). But I follow custom in calling it Leibniz' Law.[...] Leibniz' *eadem quorum unum alteri substitui potest* principle presumably entails both Leibniz's Law and the Identity of Indiscernibles.

Hierbij zijn wel een paar kanttekeningen te plaatsen. Ten eerste, Wiggins geeft in [Wiggins, 2001] geen citaten van Leibniz waarin Leibniz expliciet spreekt over het principe van de Ononderscheidbaarheid van Identieken. Ten tweede, als het al een gewoonte is om het principe van IO de Wet van Leibniz te noemen, dan zijn er toch nog wel de nodige schrijvers die onder de Wet van Leibniz iets anders verstaan. Ten derde, is *eadem quorum unum ...* ook te interpreteren als alleen het principe van IO.³

Conclusie

Ik heb in mijn beperkte zoektocht geen overtuigende argumenten gevonden die voor één bepaalde interpretatie van de Wet van Leibniz pleiten. Ik weet ook niet wie als eerste de naam Wet van Leibniz ergens opgeplakt heeft. Mijn voorlopige conclusie is dan ook dat de term "Wet van Leibniz" het beste vermeden kan worden en dat je beter alleen kunt spreken over het principe van de Ononderscheidbaarheid van Identieken of van de het principe van de Identiteit van Ononderscheidbaren en dat je waar nodig ook expliciet duidelijk maakt over welke versie je het hebt.

Bronnen

Feldman, Fred. 1970. 'Leibniz and "Leibniz' Law",' in *The Philosophical Review* 79, pp. 510-522.

Kenny, Anthony. 2000. *A Brief History of Western Philosophy*. Oxford: Blackwell Publishers.

Sleigh, R.C. 1995. 'Identity of indiscernibles', in Ted Honderich (ed.), *The Oxford Companion to Philosophy* (Oxford: Oxford University Press), p. 391.

Wiggins, David. 2001. *Sameness and Substance Renewed*. Cambridge: University Press.

³ Feldman [1970, p. 520] interpreteert het citaat *Eadem Sunt quorum unum in alterius locum substitui potest, salva veritate* op een andere manier, namelijk als een criterium voor de identiteit van concepten.